

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в научна област 2.1. Филология, научна специалност „Български език“, обявен в ДВ, бр. 68 от 22.08.2017 г., с кандидат Милен Петров Томов, гл.ас. д-р в ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“

Изготвила становището: д-р Красимира Славчева Алексова, професор в Катедрата по български език на Факултета по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Обща характеристика на представените материали

Гл. ас. д-р Милен Петров Томов участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ със следните трудове, които не повтарят публикации за придобиване на образователната и научна степен „доктор“: 5 студии (от които една в две части), 11 статии, от които 3 в съавторство, а една от тях на чужд език, 9 доклада от конференции, от които 2 в съавторство, освен това един колективен труд (II-1 от списъка) и 5 речника, в които кандидатът участва като съавтор, като са описани частите от речниците, които са лично дело и които са в съавторство. Към материалите по конкурса принадлежат още: учебни материали в съавторство (VII – 1), два софтуерни продукта за електронни справочници (част VIII от списъка), а също и списъкскобщо 17 проекта: 12 планови проекта на Института за български език, 2 международни проекта на Института и 3 проекта на Института с външно финансиране, в които Милен Томов бил участник или в момента участва.

Представените материали по конкурса доказват, че кандидатът отговаря на изискванията за придобиване на академичната длъжност „доцент“, съдържащи се в чл. 3, ал. (4), т. 3 на Глава втора от Правилника на ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности: притежава образователната и научна степен „доктор“, има около 14 г. трудов стаж в Института за български език (от 2003 г.), заема академичната длъжност „главен асистент“ от 2008 г., т.е. около 9 години, публикувал е 25 статии и студии извън докторската дисертация, участвал е в един колективен труд и в изработването на 5 речника (при изискващи се 30 публикации); участвал е в 17 научни проекта (при изискващи се 3), взел е участие според документите в 9 форума научни и има приет доклад за предстоящ научен конгрес, а освен това публикациите му (вкл. в съавторство) са цитирани в 39 чужди труда и са рецензирани в 15 работи, което надхвърля изискванията на Правилника.

2. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Наукометричните данни от предходната част са доказателства, подкрепящи заключението ми не само за достатъчния обем, но и за значимостта на научната продукция на гл.ас. д-р Милен Томов, която е в областта на теорията на книжовните езици и езиковата култура, теорията на българския правопис, правописната норма и нейната кодификация, както и теорията и практиката на езиковото консултиране.

Проектната дейност на гл.ас. д-р Милен Томов също е достатъчно богата, доказващо се от 17-те проекта, в които е участвал. От служебната бележка, издадена от Нов български университет, личи, че кандидатът притежава и немалък преподавателски опит – 16 г. (2001 – 2017 г.) като хоноруван преподавател по български език. Гл. ас. д-р Милен Томов е посочил и научнопопулярни дейности – участие като автор в телевизионни поредици – курс по български език за българите в чужбина и за напреднали в изучаването на български чужденци („Аз уча български“, „ТВ България“ – БНТ). Притежава опит от научноизследователска дейност в чужбина – Институт за чешки език при ЧАН и Институт за немски език, Германия.

3. Основни научни и/или научно-приложни приноси

Основните научни приноси на гл.ас. д-р Милен Томов след защитата на дисертационния му труд могат да се поделат в няколко области:

- **Теория на езиковата култура.** В няколко публикации, сред които двете части на обширна студия (I.2), кандидатът аргументирано извежда основни характеристики на теорията на езиковата култура с цел чрез съпоставка на предходни периоди и съвременен състояние да

извлече адекватно разбиране за основните понятийни и методологически проблеми, които днес стоят пред теорията на езиковата култура. Акцент е поставен и върху изясняването на понятията и термините в тази теоретична област, напр. езикова култура, речева култура, езикова критика (и в статия V.6) и езиково консултиране. Основни теоретически и практически проблеми са разгледани и във връзка с необходимостта от отчитане на развойните процеси в езика, които изискват внимателно отношение към т.нар. езикови грешки особено когато те са маркери за иновативност. Значима проблематика в теорията на езиковата култура, засегната в работите на гл.ас. д-р М. Томов, са процесите на езиковата промяна, разбираана от автора като универсален и непрекъснат процес в живите езици. Авторът подчертава, че езиковата промяна понякога се оценява като криза на езика поради чувствителността на обществото и в частност на някои езиковеди към измененията, но според М. Томов това не трябва да се превръща в предубеждение. Напълно основателно авторът смята, че промените в нормата трябва да се реализират като модификации, които да не поразят у езиковите носители негативни усещания за криза (статия V.9).

Към приносните публикации в тази област присъединявам и статията „Върху някои аспекти в теорията на езиковата култура“ (IV.8), в която гл. ас. д-р М. Томов обосновава необходимостта принципът за комуникативната целесъобразност да бъде последователно прилаган при кодификация на конкуриращите се варианти. Основателно този принцип е посочен като значим – особено като се вземе предвид, че езикът е основно средство за общуване. В публикациите на кандидата езиковата култура се разглежда във връзка с теорията на книжовните езици, обосновава се тезата, че осмислянето на теорията за езиковата култура в теоретичен и приложен аспект е принос към кодификаторската и езиковоконсултантската дейност.

- **Правописната норма и нейната кодификация.** Публикациите в тази област от научните интереси на гл. ас. д-р М. Томов представляват принос към теорията на българския правопис. Това се доказва напр. от статия под номер IV.3, в която се разглежда системоезиковата адекватност на съвременния български правопис, разбираана като необходимо съответствие на правописа с нормативните особености на езиковата система и в частност с отделните ѝ равнища. Защиата се виждането, че правописът трябва да се разглежда като вътрешно организирана система, отчитаща езиковия развой и отговаряща на структурните закономерности на езика. Значим проблем, който откривам в публикации от тази област на научни интереси на кандидата, е обвързването на кодификацията на правописната норма с принципите за висока степен на рационалност и ефективност (статия IV.5). Авторът последователно изяснява основните изисквания на рационалния правопис и подчертава необходимостта те да бъдат внимателно и непротиворечиво балансирани. В осмислянето на принципите на кодификацията на правописната норма гл. ас. д-р М. Томов обръща специално внимание на традиционно-историческия критерий, който обвърза с идеята за континуитета и непрекъснатостта на нормализационните процеси. Според автора този критерий трябва да се съчетава с анализ на съвременното състояние на нормата, което да отговори на континуитета в развитието на езика (статия IV.4). Към тази група публикации присъединявам и статията, в която представя основните макроструктурни части на правописния речник (статия V.5) – уводната част и словника, техните основни единици (правилото и речниковата статия) и техните функционални части. Приносен характер има статията, която чрез конкретни примери представя лексикографските принципи, приложени в правописния речник (V.4).

- **Формално описание на граматични средства.** В публикация V.2, в която гл. ас. д-р М. Томов е съавтор, се представя подходът, приложен от авторския колектив, за формално описание на формообразователните типове при имената като част от по-комплексната задача за разработване на нормативна граматика на българския език. Ако авторите стриктно прилагат морфологичния критерий, то може да се приеме попадането в обща група не само на прилагателните имена, но и на местоимения, числителни и причастия.

- **История на българския правопис и правописната теория.** Детайлно и задълбочено гл. ас. д-р М. Томов разглежда приносите на видни български езиковеди в теоретичното осмисляне и/или практическото установяване на българския правопис (Л.

Андрейчин – с публикация IV.6, на Л. Милетич – V.8). Може да се каже, че тези публикации, както и две от студиите по конкурса (I.3, посветена на принципите за езиково планиране на първата правописна комисия, и I.4, изследваща правописната теория в сп. „Български преглед“) представят гл. ас. д-р М. Томов като един от най-добрите познавачи и анализатори на разволя на теоретичните концепции за кодификацията на българската правописна норма, обвързани с възгледите за книжовния език.

- **История на българското езикознание – фонетика.** Добрите анализаторски способности на гл. ас. д-р М. Томов и способността му да открива същностното и специфичното в историческия развой на езиковедската мисъл у нас, проличават не само в публикациите, посветени на историята на правописната теория, но и в студията, в която не само се разглежда описанието на българската фонетика в шест от първите научни граматики у нас (студия I.1), но и съпоставят мнения на авторите им, анализират се и се извеждат изводи за възгледите на водещи учени в периода 1936 – 1944 г. за звуковата страна на езика ни.

- **Теория и практика на езиковото консултиране.** В няколко публикации (IV.1, IV.9, V.1, V.7) гл. ас. д-р М. Томов дефинира теоретичните основи и научните принципи на езиковоконсултантската дейност като съвременна форма на езикова култура и изяснява спецификата на езиковата консултация като диалогично взаимодействие между езиковеда и търсещия специализирана езикова консултация. В публикациите от този кръг се представят и различните форми на дейност в Службата за езикови справки при Института за български език, както и перспективите за модернизация на езиковото консултиране чрез развитие на информационните технологии. Някои от статиите убеждават, че въпросите, задавани на представителните на Службата, предоставят важна информация за реалните причини да се търси специализирана езикова информация. Именно те са адекватно класифицирани и анализирани от кандидата, което му дава основание да прави и прогнози за колебанията, които и в бъдеще ще представляват основа за търсене на езикови справки. В една от публикациите (IV.7 в съавторство) от разглеждания кръг се съдържа и сравнение на ситуациите на езиково консултиране у нас и в Чехия. В друга публикация, също в съавторство (V.3), се представят функциите и предимствата на първия у нас онлайн справочник, дело на Службата за езикови справки и консултации, в който гл. ас. д-р М. Томов участва и като автор на текстове на справки.

- **Пряка кодификаторска дейност.** Гл. ас. д-р Милен Томов е част от научния екип, осъществяващ пряка кодификаторска дейност у нас в последното десетилетие. От списъка с публикации по конкурса са уточнени частите от двата официални правописни речника, разработени от него, както и авторското му участие в самостоятелното издание на основните правила на правописа и пунктуацията на българския език (II.1).

- **Други колективни речници и софтуерни продукти.** Участието на кандидата в съставянето на обратния речник на българския език е показателно за познанията му в областта на словообразуването и способността му да прилага теоретични знания в практиката. Многоезичният речник на термини, терминологични съчетания и ключови думи от областта на правото на Европейския съюз е обществено значим продукт, чрез който се стандартизира и уеднаквява европейската правна терминология. Значимо е участието на М. Томов в разработването на софтуерен продукт за автоматична транслитерация на български собствени имена.

4. Заключение

Изтъкнатите в това становище приноси на кандидата в областите: теория на езиковата култура, теория и практиката на българския правопис, история на българската правописна теория, теоретично осмисляне на правописната норма и нейната кодификация, теория и практика на езиковото консултиране, както и авторското участие в пряката кодификаторска дейност ми дават достатъчно основания да предложа на почитаемите членове на научното жури да присъдят на гл. ас. д-р Милен Томов академичната длъжност „доцент“ в Института за български език – БАН, за което гласувам убедено.

18.12.2017 г.
София

Изготвила:
проф. д-р Красиירה Алексова

